

Strategische milieubeoordeling
bij het maatregelenprogramma conform KRW
voor de periode 2021 tot 2027
voor het Duitse deel van
het stroomgebieddistrict Eems
overeenkomstig § 82 *Wasserhaushaltsgesetz*
(Duitse wet waterbeheer)

Beknopt milieurapport

Dezember 2021

In opdracht van het

Flussgebietsgemeinschaft Ems

Bewerking door

bosch & partner

herne • münchen • hannover • berlin

J E S T A E D T | W I L D
+ P A R T N E R

Mainz • Potsdam • München

COLOFON

Uitgever:

Flussgebietsgemeinschaft Ems (FGG Ems)

Secretariaat van het FGG Ems

bij de Niedersächsischer Landesbetrieb für Wasserwirtschaft, Küsten-
und Naturschutz (NLWKN) – Betriebsstelle Meppen,
Haselünner Straße 78, 49716 Meppen

E-Mail: fgg.ems@nlwkn.niedersachsen.de

Niedersächsisches Ministerium für Umwelt, Energie, Bauen und Klimaschutz

Archivstraße 2,
30169 Hannover

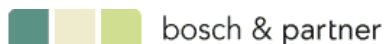

Ministerium für Umwelt, Landwirtschaft, Natur- und Verbraucherschutz des Landes Nordrhein-Westfalen

Emilie-Preyer-Platz 1,
40479 Düsseldorf

Bewerking:

Bosch & Partner GmbH, Lortzingstraße 1, 30177 Hannover

JESTAEDT WILD + Partner, Behlertstraße 35, 14467 Potsdam

Projectleiding:

Dipl. Biogeograph Florian Gans, Dipl.-Biol. Georg Wild

Projectbewerking:

B. Sc. Landschaftsarchitektur Lukas Kleinherbers, Dipl.- Geogr.
Claudia Meyer,
M. Sc. Ökologie und Umweltplanung Marianne Hachtmann

Eindverantwoordelijkheid voor onderhavige SMB: Bosch & Partner GmbH

Inhoudsopgave		Blz.
1	Korte beschrijving van de maatregelenprogramma en strekking van het beknopt milieurapport	1
2	Toelichting van de integratie van milieuoverwegingen in het maatregelenprogramma	3
3	Inachtneming van het milieurapport inclusief de zienswijzen van overheden en publiek	4
4	Redenen om te kiezen voor het maatregelenprogramma na vergelijking met de beoordeelde alternatieven.....	6
5	Maatregelen overeenkomstig § 45 UVPG voor de monitoring van aanzienlijke milieueffecten	7
6	Literatuur	9

1 Korte beschrijving van de maatregelenprogramma en strekking van het beknopt milieuraapport

De Europese Unie heeft de lidstaten er bij de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) uit het jaar 2000 toe verplicht maatregelen te nemen die uiterlijk in 2015 (met de mogelijkheid van verlenging tot 2021, 2027) tot een goede toestand resp. potentieel van rivieren, meren overgangs- en kustwateren in ecologisch en chemisch opzicht en van het grondwater in kwantitatief en chemisch opzicht leiden.

Nadat deze EU-richtlijn was omgezet in het federale *Wasserhaushaltsgesetz* (WHG) en in de deelstaat-waterwetten, werden eerst stroomgebiedgerelateerde bestuursstructuren gecreëerd en werden databases en probleemanalyses uitgewerkt voor de grond- en oppervlaktewateren inclusief overgangs- en kustwateren. Voor de eerste beheerperiode van de KRW van 2009 - 2015 hebben Nederland, Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen conform artikel 13 EG-KRW elk voor hun eigen deel van het stroomgebiedsdistrict Eems (SGD Eems) maatregelenprogramma's ontwikkeld en daarnaast een gemeenschappelijk internationaal beheerplan gepubliceerd. In november 2013 werd binnen de *Flussgebietsgemeinschaft Ems* (FGG Ems) besloten om voor de tweede beheerperiode een deelstaatoverschrijdend nationaal maatregelenprogramma op te stellen. Voor de actuele derde beheerperiode wordt het beheerplan voor het internationale stroomgebiedsdistrict Eems nu alweer voor de tweede keer geactualiseerd (FGG Ems, in bewerking). Analoog daaraan is eind 2020 ook het maatregelenprogramma voor het Duitse deel van het SGD Eems geactualiseerd (FGG Ems 2021a). Het Duitse deel van het SGD omvat de voor de Eems relevante deelstaten Niedersachsen en Nordrhein-Westfalen. Het maatregelenprogramma werd opgesteld conform artikel 11 KRW resp. § 82 WHG en geldt voor de beheerperiode 2021 t/m 2027 (3e beheercyclus).

Bij de ontwerpversie van het maatregelenprogramma is als essentiële basis voor de voorgeschreven strategische milieubeoordeling (SMB) ook een milieuraapport opgesteld in overeenstemming met § 39 t/m 46 van het *Gesetz über die Umweltverträglichkeitsprüfung* (UVPG) (FGG Ems 2021b). In het milieuraapport worden de verwachte aanzienlijke positieve en negatieve milieueffecten van het maatregelenprogramma op de in de UVPG genoemde beschermde belangen in kaart gebracht, beschreven en beoordeeld. Het milieuraapport dient ertoe de verschillende stappen en de bevindingen van de SMB te documenteren en in de besluitvorming mee te nemen. Vervolgens werd dit milieuraapport overeenkomstig § 41 en 42 UVPG samen met de ontwerpversie van het maatregelenprogramma bekendgemaakt aan het publiek en aan de instanties met een milieu- en gezondheidsgerelateerd taakgebied waar het rapport aan raakt.

Na afronding van de participatie van overheden en publiek werden de beschrijvingen en beoordelingen van het milieuraapport door de bevoegde instanties beoordeeld aan de hand van de ingediende zienswijzen overeenkomstig § 43 UVPG. De bevindingen hiervan werden meegenomen in de verdere procedure voor de opstelling van het maatregelenprogramma voor het Duitse deel van het stroomgebiedsdistrict Eems.

Op grond van de bepalingen van § 44 lid 2 UVPG dient de bekendmaking van het maatregelenprogramma vergezeld te gaan van een *zusammenfassende Erklärung* oftewel een beknopt rapport. Daarin moet worden toegelicht hoe milieuoverwegingen in het maatregelenprogramma zijn meegenomen, hoe rekening is gehouden met de zienswijzen en opmerkingen van overheden en publiek, en om welke redenen het maatregelenprogramma is gekozen.

Onderhavig beknopt rapport vormt samen met de bekendmaking van het goedgekeurde plan de afronding van de SMB-procedure bij het maatregelenprogramma voor het Duitse deel van het SGD Eems 2021 t/m 2027.

2 Toelichting van de integratie van milieuoverwegingen in het maatregelenprogramma

Het maatregelenprogramma voor het Duitse deel van het stroomgebiedsdistrict Eems (FGG Ems 2021a) berust op de in het internationale beheerplan (FGG Ems, in bewerking) verrichte analyse van de significante belastingen en antropogene effecten op de toestand van het grond- en oppervlaktewater. De in het stroomgebiedsdistrict Eems aanwezige significante belastingen en antropogene invloeden op de toestand van de oppervlaktewateren en het grondwater worden in hoofdstuk 2 van het internationale beheerplan beschreven voor het stroomgebiedsdistrict Eems.

De belastingsanalyse bracht de noodzaak aan het licht om overkoepelende actiestrategieën te ontwikkelen ter voorkoming of beperking van de belastingen. Voor het internationale stroomgebiedsdistrict Eems werden voor de derde beheerperiode 'belangrijke waterbeheerkwesties in het stroomgebiedsdistrict Eems' afgeleid, die in 2019 zijn gepubliceerd (FGG Ems 2019). Deze prioritaire actiegebieden worden ook in hoofdstuk 5 van het internationale beheerplan opgepakt; daar worden ook de strategieën voor het bereiken van de beheerdoelen uiteengezet.

Doel van het uit het beheerplan ontwikkelde maatregelenprogramma is – en van de daarin geïntegreerde maatregelenplanning – om de (milieu-)effecten op de wateren zo te verminderen dat de milieudoelen van de EG-KRW resp. de beheerdoelen volgens WHG uiterlijk in 2027 kunnen worden bereikt. De maatregelenprogramma's zijn daarmee in feite milieubeschermingsprogramma's, waarin milieuoverwegingen van centraal belang zijn. Bij de maatregelenplanning werden maatregeltypen geselecteerd die geschikt zijn om een verbetering te bewerkstelligen van de bestaande belastingen en de vastgestelde watertoestand. Uitgangspunt voor de planning en benaming van maatregelen is de voor heel Duitsland gestandaardiseerde 'Maßnahmenkatalog der Bund/Länder-Arbeitsgemeinschaft Wasser' (LAWA 2020).

3 Inachtneming van het milieuraapport inclusief de zienswijzen van overheden en publiek

Het ter verbetering van de toestand van grond- en oppervlaktewater opgestelde maatregelenprogramma is in het kader van de SMB getoetst.

Het uitgangspunt voor de SMB werd gevormd door de in de lente van 2020 verrichte afstemming van het onderzoekskader (scoping) voor het milieuraapport. Daarbij werd een voorstel voor een onderzoekskader uitgewerkt en werden overeenkomstig § 39 lid 4 UVPG adviezen ingewonnen van overheden waarvan de milieu- en gezondheidsgerelateerde beleidsvelden door het maatregelenprogramma worden geraakt. Deze adviezen werden in de uitwerking van het milieuraapport meegenomen.

Voortbouwend op een algemene effectanalyse voor de afzonderlijke maatregeltypen uit de LAWA-BLANO maatregelencatalogus, bevat het milieuraapport een ruimtelijke effectprognose en -beoordeling voor alle maatregelen voor het Duitse deel van het SGD Eems.

Met het oog op de totaliteit van alle milieudoelen mogen van de uitvoering van het maatregelenprogramma vrijwel uitsluitend positieve tot zeer positieve milieueffecten worden verwacht. Deze hebben uit de aard der zaak vooral betrekking op de oppervlaktewateren en het grondwater, want het maatregelenprogramma is gericht op de duurzame verbetering van deze twee milieugoederen. Tegenover de positieve milieueffecten van het maatregelenprogramma staan potentieel negatieve effecten ten aanzien van de factor grondbeslag, die echter ruimtelijk begrensd zijn. Dit betreft met name het beschermde belang cultureel erfgoed en andere materiële goederen. Er mag echter vanuit worden gegaan dat tegengestelde doelstellingen in de regel kunnen worden verzoend of ten minste geminimaliseerd door middel van prospectie vóór vergunningverlening en met behulp van preventieve en beschermende maatregelen.

Bij de beoordelingen in het milieuraapport moet er altijd rekening mee worden gehouden dat vanwege het abstracte planningsniveau en de concretiseringsgraad van het maatregelenprogramma de milieueffecten vaak pas in de vergunningsprocedure definitief in beeld kunnen worden gebracht. Ter voorkoming van tegengestelde doelstellingen moeten tussen waterbeheer, natuur-, bodem- en monumentenbescherming en andere vakgebieden onderling afgestemde oplossingen worden uitgewerkt die zoveel mogelijk recht doen aan de verschillende milieudoelen.

Inspraak op de ontwerpversies van maatregelenprogramma en milieuraapport

De conceptversies van maatregelenprogramma en milieuraapport werden vanaf 22 maart 2021 voor inspraak ter beschikking gesteld van het publiek en van de instanties met een relevant milieu- en gezondheidsgerelateerd taakgebied. Na afronding van deze participatie van overheden en publiek op 22-06-2021 werden de ontvangen zienswijzen beoordeeld op hun relevantie voor de verdere procedure.

In totaal zijn er zeven adviezen en zienswijzen met betrekking tot het maatregelenprogramma voor het Duitse deel van het SGD Eems ingediend. Tot de indieners behoorden vier verenigingen, een Landkreis en een federale overheidsdienst. Een van deze reacties bevatte ook specifieke wensen met betrekking tot het gepubliceerde milieuraapport. Alle reacties werden nagelopen op concrete eisen; in enkele gevallen leidde dit tot een verandering van het maatregelenprogramma of het milieuraapport. De evaluatie van de ingediende reacties is gepubliceerd op de website van het SGD Eems:

www.ems-eems.de > **Kaderrichtlijn Water** > **Publieke participatie** > **Afgeronde inspraakprocedures**

Daarnaast werd een groot aantal reacties ingediend op de gedetailleerde maatregelenprogramma's van de deelstaten. Deze waren rechtstreeks gericht aan Niedersachsen en Nordrhein-Westfalen, werden door de daar bevoegde instanties beoordeeld en, voor zover vereist, meegenomen in de herziene maatregelenplanning voor het Duitse deel van het SGD Eems.

Er waren geen substantiële inhoudelijke wijzigingen van het maatregelenprogramma vereist, die zouden hebben geleid tot een afwijkende beoordeling van de milieueffecten ten opzichte van het ontwerp-milieuraapport.

Los van het inspraakproces werd in het kader van de doorlopende vakinhoudelijke afstemming met het deelstaatministerie van milieu, landbouw, natuur- en consumentenbescherming van Nordrhein-Westfalen ook gekeken naar de afzonderlijke maatregelen ter vermindering van diffuse emissie uit landbouw/sedimenten (maatregelgroep 8) en de effecten daarvan op het milieudoel 'Waarborging van landbouw- en bosbouwkundig gebruik' voor het beschermde belang bodem. Hierbij werd geconstateerd dat de in de werkgebieden gemelde maatregelen ter vermindering van de nutriëntenemissie door erosie, afspoeling en uitspoeling uit de landbouw niet tot noemenswaardige beperkingen van het gebruik voor landbouwdoeleinden leiden. Momenteel mag er zelfs vanuit worden gegaan dat de maatregelen positieve effecten hebben op het langetermijnbehoud van de natuurlijke bodemvruchtbaarheid. Verder werden er geen maatregelen gemeld die tot een onttrekking van bruikbare landbouwgrond leiden. Al met al leidt deze beoordeling ertoe dat voor dit milieudoel wordt uitgegaan van een neutrale doelbijdrage (was eerder negatief). Een andere verandering die eveneens resulteert uit het afstemmingsproces betreft het gewijzigde kleurenschema in de tabellen van hoofdstuk 7 en van bijlage III van het milieuraapport. Het tot dusver in oranje weergegeven neutrale beoordelingssymbool is nu veranderd in geel, omdat de kleur oranje ten onrecht een negatieve trend van het beoordelingsniveau zou kunnen suggereren.

Niettegenstaande de verrichte wijzigingen blijft de centrale boodschap van het milieuraapport dezelfde: de uitvoering van het maatregelenprogramma leidt hoofdzakelijk tot positieve en zeer positieve effecten op de beschermende belangen volgens UVPG. Daarom hoeft in het kader van de SMB niet nogmaals een publieke inspraakprocedure te worden gehouden.

4 Redenen om te kiezen voor het maatregelenprogramma na vergelijking met de beoordeelde alternatieven

Het maatregelenprogramma zelf bevat geen alternatieve planningsopties. Het beschrijft het resultaat van een selectieproces tussen de verschillende planningsopties in het kader van de opstelling van het beheerplan 2011 t/m 2027. In het beheerplan wordt gekeken naar 'gebiedsoverkoepelende', fundamentele mogelijkheden, uitgaande van bovenregionale strategieën voor het bereiken van de milieudoelen, zoals bijv. de bepaling van bovenregionale prioritaire wateren voor maatregelen waarmee de passeerbaarheid voor trekvisserij moet worden gerealiseerd.

Voor een doelgerichte maatregelenplanning ter verbetering van de watertoestand is bij het selecteren van de maatregelen altijd essentieel dat de oorzaken van de knelpunten bekend zijn en dat de maatregelen optimaal zijn afgestemd op het oplossen daarvan. Bij de selectie van de meest efficiënte en/of meest urgente optie voor opname in het beheerplan wordt uitgegaan van de specifieke beheerdoelen voor het SGD Eems. Verschillende mogelijkheden voor het bereiken van deze beheerdoelen worden op hun ecologische en economische effectiviteit beoordeeld. Daarnaast is zoveel mogelijk geprobeerd synergieën met de doelen van andere richtlijnen, zoals de Habitatrichtlijn, de Richtlijn Overstromingsrisico's en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie te benutten (zie hfst. 2 van het maatregelenprogramma voor het Duitse deel van het SGD Eems 2021-2027) (FGG Ems 2021a).

Kleinschalige locatie-alternatieven voor te plannen maatregelen vallen vanwege de fundamentele systematiek van getrapte planprocedures buiten het bestek van het maatregelenprogramma en het beheerplan, en worden in de latere vergunningsfase voor de concrete, specifieke plannen onderzocht en beoordeeld.

Het procesmatige karakter van de opstelling van het beheerplan en het maatregelenprogramma (§ 84 WHG) omvat de mogelijkheid en/of noodzaak van correcties op grond van resultaten van de monitoring van oppervlaktewateren en grondwater.

5 Maatregelen overeenkomstig § 45 UVPG voor de monitoring van aanzienlijke milieueffecten

Op grond van § 45 UVPG dienen de aanzienlijke effecten van de plannen en programma's op het milieu te worden gemonitord en de hiertoe genomen maatregelen in het milieurapport te worden benoemd. De monitoring heeft onder meer tot doel vroegtijdig onvoorziene negatieve gevolgen te onderkennen, om adequate tegenmaatregelen te kunnen nemen. Overeenkomstig § 45 lid 5 UVPG kunnen bestaande monitoringmechanismen worden gebruikt om aan de eisen te voldoen.

Relevant voor de monitoring zijn in de eerste plaats de milieueffecten waarvoor in de SMB een substantiële bijdrage van het maatregelenprogramma is vastgesteld. Dienovereenkomstig hebben zinvolle monitoringmaatregelen met name betrekking op milieueffecten op het te beschermen goed water.

Voor de monitoring van de effecten op water als beschermd belang, en ook op de beschermde belangen mens en gezondheid van de mens, wordt gebruik gemaakt van de **monitoringmaatregelen volgens KRW**, die worden uitgevoerd door de bevoegde instanties in Niedersachsen en NRW. Hiermee staat een instrument ter beschikking dat op regelmatige basis meet in hoeverre de goede ecologische toestand resp. potentieel en de goede chemische toestand van de oppervlaktewateren en een goede kwantitatieve en chemische grondwatertoestand worden gehaald. Deze monitoring is ook bedoeld om de maatregelen eventueel te kunnen verbeteren of aanscherpen als ze onvoldoende effectief blijken.

Overeenkomstig bijlage 10 OGewV (oppervlaktewaterverordening) worden de volgende soorten monitoring van grond- en oppervlaktewater onderscheiden:

- **Toestand- en trendmonitoring** (monitoring van de langetermijnontwikkelingen binnen het hele stroomgebiedsdistrict Ems, gereduceerd meetnet)
- **Operationele monitoring** (regelmatige monitoring van significante belasting met verontreinigende stoffen en hydromorfologische belastingen, dicht meetnet van de waterbeheerders en milieuautoriteiten van Bond en deelstaten)
- **Monitoring voor nader onderzoek** (het monitoren van bijzondere belastingen, bijv. ten behoeve van een oorzakenanalyse bij onverwachte vissterfte)

Voor een overzicht van de monitoringfrequenties en -intervallen: zie de tabellen in bijlage 10 van de OGewV. Voor meer informatie over de monitoringmaatregelen wordt voorts verwezen naar hoofdstuk 4 van het beheerplan 2021-2027 (FGG Ems, in bewerking).

Met betrekking tot het te beschermen belang fauna/flora en biologische diversiteit wordt in eerste instantie verwezen naar de monitoring voor Natura 2000-gebieden, die wordt uitgevoerd door de natuurbeschermende instanties van de deelstaten. De monitoring maakt een continu beoordeling mogelijk van de staat van instandhouding van de waterafhankelijke Natura 2000-

gebieden. De monitoring van de habitattypes en -soorten volgens de Habitatrichtlijn vindt om de zes jaar plaats.

In hun totaliteit zijn deze monitoringmaatregelen geschikt om onvoorziene nadelige gevolgen in kaart te brengen, zodat zo nodig adequate tegenmaatregelen kunnen worden getroffen.

6   Literatuur

FGG Ems (2021a): Flussgebietsgemeinschaft Ems (Hrsg.): Maßnahmenprogramm nach Artikel 11 der EG-WRRL bzw. § 82 WHG für den deutschen Teil der Flussgebietseinheit Ems. Bewirtschaftungszeitraum 2021 - 2027. Stand: Dezember 2021.

FGG Ems (2021b): Flussgebietsgemeinschaft Ems (Hrsg.): Strategische Umweltprüfung zum Maßnahmenprogramm gemäß WRRL für den Zeitraum 2021 bis 2027 für den deutschen Teil der Flussgebietseinheit Ems gemäß § 82 WHG – Umweltbericht. Stand: Dezember 2021

FGG Ems (in Bearbeitung): Flussgebietsgemeinschaft Ems (Hrsg.): Internationaler Bewirtschaftungsplan nach Artikel 13 Wasserrahmenrichtlinie für die Flussgebietseinheit Ems - Bewirtschaftungszeitraum 2021 - 2027. Stand: Dezember 2021.

LAWA (2020): Bund/Länder-Arbeitsgemeinschaft Wasser (2020): LAWA-BLANO Maßnahmenkatalog (WRRL, HWRMRL, MSRL), Stand: 03.06.2020.

FGG Ems (2019): Flussgebietsgemeinschaft Ems (Hrsg.): Wichtige Wasserbewirtschaftungsfragen in der Flussgebietseinheit Ems (FGE Ems) zur Aktualisierung des Bewirtschaftungsplans 2021 – 2027, Anhörungsdocument für den deutschen Teil der FGE Ems gemäß Art. 14 WRRL und § 83 WHG.